

is divided into three sections, the physical chemical and biological soil systems and covers almost 1/3 of the volume. After this follows some range of short sections: the effect of fire on the hydrological circle, the effect on vegetation (25 pages), followed by the effect on wetlands and riparian ecosystem. After this comes a short section on air pollution where considerations on the atmospheric environment is treated equally with the inconvenience of smoke on visibility and traffic and ends with a tip to forest managers on how to avoid some of the worst nuisances of smoke. The book ends with some chapters on fire management from a human-cultural point of view, the effect on fire on settlements, the disruptive effect of fire on the scenic beauty of a landscape etc. If seen from a positive point of view it must be said that the book encompasses most aspects you can think of, but on the whole the entire book has a 'forest management' textbook feeling, and not that of a scientific publication. There are other books on the subject that have recently been published, which cover the subject of fire in the environment more satisfactory, e.g. Whelan: *The Ecology of Fire*; Bond & Van Wilgen: *Fire and Plants*; Goldammer: *Feuer in Waldökosystemen der Tropen und Subtropen* and Goldammer & Kondratyev: *Fire in Ecosystems of Boreal Eurasia*.

Christopher Saarnach

European wet grasslands: biodiversity, management and restoration. C. B. Joyce & P. Max Wade, eds. Landscapes ecology series, Wiley, West Sussex. XIV, 340 s., ill. 25 cm. GBP 70,-.

Vådbundsgræsarealer er sæsonmæssige oversvømmede græsarealer, eller græsarealer med høj grundvandsstand. De udgør betydningsfulde habitater i det intensivt udnyttede landbrugslandskab i Danmark og i Europa generelt. De inkluderer en række forskellige naturtyper, såsom ferske enge langs åløb, strandenge, marsk, moser og kær og udgør vigtige levesteder for mange dyrearter, heriblandt trækfugle. Disse områder er traditionelt udnyttet af landbruget til græsning og høstet. Den stigende intensivering af landbruget gennem de sidste 50 år har gennem større forbrug af kunstgødning og dræning af vådområder kraftigt indskrænket disse arealer. Senest er især våde enge kommet i det miljøpolitiske søgelys i Danmark, idet de spiller en central rolle i nedbringelsen af kvælstofudvaskningen i "Vandmiljøhandlingsplan II" fra 1998. Denne bog beskæftiger sig med forskellige aspekter af forskning, forvaltning og beskyttelse af vådbundsgræsarealer. Bogen er et resultat af et europæisk for-

skningssamarbejde om vådbundsgræsarealer, og rummer eksempler fra Estland i nord til Spanien i syd (ingen fra Danmark). Denne variation i geografiske dækning afspejles også i eksempler af forskellige biofysiske miljøer og typer af vådbundsgræsarealer (fra polders i Holland til græsarealer dannet ved kildevæld i Spanske bjergområder). Bogen er inddelt i 4 hovedafsnit: Status, biodiversitet, management og restoration. Den signalerer således en meget praktisk og anvendelsesorienteret synsvinkel, med stor vægt lagt på beskyttelse og genopretning af vådbundsgræsarealer. Det er en stor kvalitet ved bogen at den behandler både biofysiske og forvaltningsmæssige aspekter ved vådbundsgræsarealer. Læsere der er mest interesseret i et specielt emne kan derved benytte den til at finde referencer til mere specialiseret litteratur.

Intensiveringen af landbrugsproduktionen er en af de væsentligste faktorer der påvirker udbredelsen og kvaliteten af vådbundsgræsarealer. En del af bogens kapitler beskriver derfor også konsekvenserne af landbrugets udvikling. Fra Estland rapporteres om de problemer privatiseringen af sovjettidens kollektivbrug medfører. Uafklarede ejerforhold og utidssvarende markstørrelser baseret på præ-sovjettidens matrikeludstyknings i smalle græsningsparceller langs åløbene har medført en drastisk reduktion i udnyttelsen af engstrækninger til græsning og høstet. Dette eksempel afspejler dilemmaet som kendetegner forvaltningen af vådbundsgræsarealer. De er halvkulturer, der afhænger af græsning og høstet hvis den oprindelige flora skal bibeholdes. Derfor udgør både intensiveringen af landbruget samt en total opgivelse af arealer gennem marginalisering en trussel. Fra England rapporteres om forsøg med langtidsvirkninger af gødningspåvirkning af vådbundsgræsarealer. Det anslås at er muligt at spore fosforpåvirkning 13 år efter gødningstilførsel, hvilket medfører at genetablering af den oprindelige flora vil, hvis det overhovedet vil ske, først indfinde sig efter en meget lang årrække. Bogen indeholder en række dyrebare resultater vedrørende økologiske aspekter af vådbundsgræsarealer og er relevant for folk der beskæftiger sig med de biofysiske som forvaltningsmæssige aspekter vedrørende udnyttelse af vådbundsgræsarealer.

Søren P. Kristensen

Stephen J. Hall: The effects of fishing on marine ecosystems and communities. London, Blackwell, 1999. XXII, 274 s., ill., 26 cm. GBP 55,-.

Denne udmærkede bog behandler fiskeriets problemer på

en kompetent og forholdsvis let forståelig måde. Den sparer læseren for matematiske formler, men lægger i stedet vægt på, i tekst og figurer, at udrede problemerne og forklare sagerne. Som selve titlen antyder, så er bogens hovedopgave at undersøge fiskeriets effekter på miljøet, herunder selvfølgelig indvirkningen på fiskebestandene. I første del gives et up-to-date situationsbillede af udviklingstendenser i fiskeriet, og selve "problemet" i fiskeribranchen søges lokaliseret. Det er i korthed beskrevet ved følgende forløb: De første, der går ind i et nyt fiskeri, det være sig sild i Nordatlanten, blåhvilling ved Irland, lodde ved Island eller rejer ved Grønland, de får i den første tid gode fangster. Andre kommer efter, flere og større fartøjer kommer til. Med indsats af større "effort" aftager bestandene i størrelse. Det medfører lavere fangster pr. enhed. Til sidst er fangsterne så små, at i bedste fald er indtægter og udgifter lige store. Bifangstproblemet behandles grundigt sammen med "discard", eller udsmidning af mindre værdifulde fisk. Andet afsnit behandler samslidet mellem forskellige arter. Man har forlængst erkendt, at de simple enkelt-art modeller ikke kan bruges, heller ikke flerart-modeller er tilstrækkelige. Derfor bygger man nu på LMES-model-ler, som står for Large Marine EcoSystems, der foruden fiskearter inddrager alle faktorer, som strømme salt-holdighed, forurening i disse systemer. Det kan være hele Nordsøen, Østersøen eller Newfoundlandsbankerne der betragtes som økosystemer. Tredje del behandler så disse systemer ud fra forskellige vinkler. Og værket slutter med et relevant kapitel om forvaltning, management, af fiske-resourserne. Alt i alt en god, moderne og indholdsrig bog med mange gode eksempler, figurer, fyldig referenceliste samt et anvendeligt indeks.

Rolf Guttesen

K. A. Ingersent & A. J. Rayner: *Agricultural policy in Western Europe and the United States*. Cheltenham, Elgar, 1999. XII, 450 s. 25 cm GBP 75,-.

Denne bog er skrevet med henblik på at give et historisk rids af landbrugspolitikken i Vesteuropa og USA fra det 19. århundrede og frem til idag. Efter et kort indledende kapitel, som skitserer det samfundsmæssige og økonomiske grundlag for at føre landbrugspolitik, præsenterer bogen i 6 kapitler forskel-lige landbrugspolitiske perioder. Først gennemgås landbrugspolitikken i perioden frem til 1930, som repræsenterer tidlige stadier af den landbrugsmæssige transformationsproces. Understøttet af en række tabeller over nøgleproduktionsstal tegnes et billede af udviklingen i en række individuelle europæiske lande og i USA.

Næste kapitel tegner et billede af udviklingen af landbrugspolitikken i 1930'erne, hvor tilpasningen til den økonomiske depression var øverst på dagsordenen. Det lægger hovedvægten på, hvorledes nye former for landbrugs-protektionisme vinder fodfæste. Perioden fra 1940 til 1973 afgrænses af Anden Verdenskrig og den første udvidelse af Det Europæiske Fællesmarked (med Danmark). Her sættes fokus på bl.a. grundlæggelsen af GATT og udformningen af CAP, og kapitlet præsenterer enkelte nøgletal for landbrugets andel i bruttonationalproduktet og beskæftigelsen som indikatorer for udviklingen. Næste kapitel belyser udviklingen frem til 1980'erne, som karakteriseres ved konsolidering af en trilateral handels-verden baseret på USA, EF og Japan. I dette afsnit diskuteres CAP indgående. Den voksende protektionisme inden for landbruget og de voldsomt stigende budgetposter for støtte til landbruget i 1980'erne behandles i et kapitel om den internationale tilpasning af landbrugspolitikken, og bogen rundes af med en gennemgang af reformerne fra 1990'erne (herunder MacSharry Planen) og seneste perspektiver for reformer inden for handelen med landbrugsvarer. Alt i alt præsenteres en oversigtslig gennemgang af de væsentligste hovedfaser i den landbrugspolitiske udviklingen i de to behandlede regioner. Gennemgangen understøttes med et mindre udvalg af statistiske tabeller, som understøtter teksten uden dog at udgøre en totalt dækkende empirisk dokumentation.

Anette Reenberg

Europa im Globalisierungsprozess von Wirtschaft und Gesellschaft. 51. Deutscher Geographentag Bonn, 6. bis 11. Oktober 1997. H. Gebhardt, Hrsg.. Europa in einer Welt im Wandel; Bd. 1. Stuttgart, Steiner, 1998. 216 s., ill. 24 cm. DEM 60,-.

Bogen består af bidrag til den 51. Tyske geografidag i Bonn, 1997. Temaet er Europa og globaliseringen, herunder de sociale, erhvervsmæssige og politiske følger. Indledningsvist diskuteres det om globalisering overhovedet er et nyt fænomen eller der blot er tale om en intensiveret form for geografisk arbejdsdeling? Den stærkt stigende brug af begrebet globalisering dækker ikke nødvendigvis over reelle nyheder. Flere bidrag diskuterer globaliseringens effekt på lokalpolitikken, bl.a. udviklingen af nye former for regulering og styring gennem netværk mm, men også spørgsmålet om 'reskalering' af statsfunktioner til regionale og lokale myndigheder/netværk på den ene side og på den anden side til et voksende antal overstatslige organisationer. Endelig rummer bogen